

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

Podsumowanie monitoringu ptaków
realizowanego w 2018 r.
w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej
w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”.

Opracowała:

Joanna Zawadzka

Koordynator ds. ochrony przyrody

w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring następujących gatunków ptaków i grup gatunków ptaków:

- 1) derkacza (*Crex crex*),
- 2) wodniczki (*Acrocephalus paludicola*),
- 3) ptaków siewkowych (bez kszyka),
- 4) kszyka (*Gallinago gallinago*),
- 5) zespołu ptaków lęgowych (wszystkie gatunki),
- 6) dubelta (*Gallinago media*),
- 7) cietrzewia (*Tetrao tetrix*).

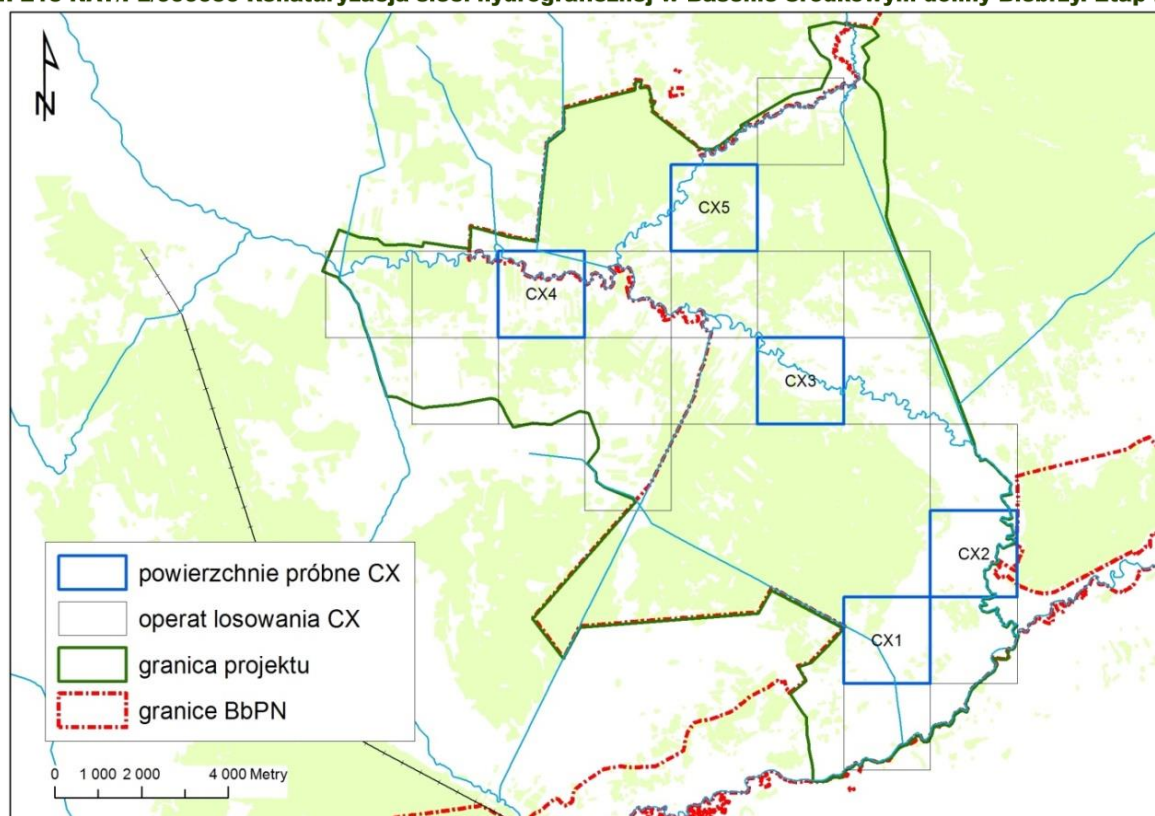
Wykonawcą monitoringu ptaków (pkt. 1-5) jest Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków w Markach. Monitoring cietrzewia jest wykonywany przez pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, a z kolei monitoring dubelta jest wykonywany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Raporty roczne dla cietrzewia i dubelta są wykonane przez ornitologów - pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Derkacz *Crex crex*

Monitoring derkacza wykonywano na 5 losowych powierzchniach próbnych (kwadratach o boku 2 km; Ryc. 1). Na każdej z tych powierzchni wykonano 2 kontrole nocne (w terminach 24 maja - 29 maja i 29 czerwca - 4 lipca) w trakcie których liczono odbywające się samce. Podczas pierwszej kontroli obserwatorzy odnotowali 19 derkaczy, natomiast przy drugiej kontroli odnotowano 7 ptaków. Wyniki zostały przedstawione w tabeli 1.

Tab. 1. Wyniki liczeń derkacza w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) w 2018 roku (Mucha 2018a).

Powierzchnia próbna	CX1	CX2	CX3	CX4	CX5
1 kontrola	4	8	2	2	3
2 kontrola	1	1	0	0	5

Ryc. 1. Monitoring derkacza w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) - rozmieszczenie operatu losowania oraz powierzchni próbnych w 2018 r.

Wodniczka *Acrocephalus paludicola*

W ramach monitoringu wodniczki wykonano 2 liczenia (w dniach 23 maja – 8 czerwca oraz 28 czerwca - 10 lipca) na potencjalnych siedliskach wodniczki, w czasie których notowano wszystkie śpiewające samce tego gatunku. Podczas pierwszej kontroli stwierdzono 108 śpiewających samców, w czasie drugiej kontroli – 95. Na podstawie analizy rozmieszczenia stwierdzeń wodniczki minimalną liczbę samców oszacowano na 111 (Mucha 2018d).

Kszyk *Gallinago gallinago*

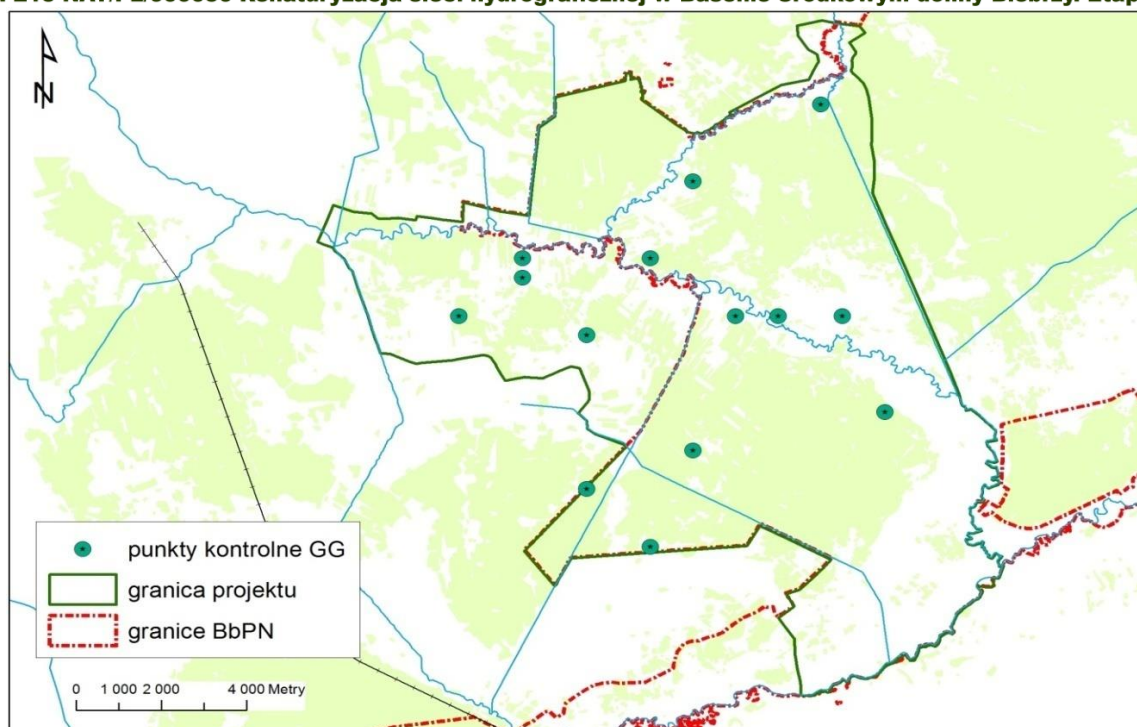
Monitoring kszyka prowadzono metodą liczeń w 14 losowych punktach kontrolnych (Ryc. 2). Na punktach kontrolnych wykonano trzy liczenia w terminie 26 kwietnia – 8 maja. Zaobserwowane w ciągu trwającej 10 minut kontroli ptaki notowano w dwóch kategoriach odległości (do 100 m i powyżej 100 m) w podziale na: tokujące („beczące”), wydające głosy i pozostałe.

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

W czasie kontroli w 6 z 14 punktów w ogóle nie odnotowano kszyków. W pozostałych 8 punktach liczba zaobserwowanych ptaków wahała się od 1 do 6. Średnia liczba ptaków stwierdzanych na punkcie wyniosła 0,9, natomiast ptaków tokujących – 0,60, co w przybliżeniu odpowiada zagęszczeniu 2 ptaków tokujących na 100 ha. Wyniki zostały przedstawione w tabeli 2.

Tab. 2. Wyniki liczeń kszyka w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 w 2018 roku (Mucha 2018b).

Punkt kontrolny	Kontrola 1							Kontrola 2							Kontrola 3							Średnia ogółem	Średnia - tokujące	
	Do 100 m od punktu			Ponad 100 m od punktu			Razem	Do 100 m od punktu			Ponad 100 m od punktu			Razem	Do 100 m od punktu			Ponad 100 m od punktu			Razem			
	Tokujące	Odzywające się	Pozostałe	Tokujące	Odzywające się	Pozostałe		Tokujące	Odzywające się	Pozostałe	Tokujące	Odzywające się	Pozostałe		Tokujące	Odzywające się	Pozostałe	Tokujące	Odzywające się	Pozostałe				
GG_37 (3)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_41 (4)	1	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,6	0,3
GG_51 (5)	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0,6	0,6
GG_61 (6)	2	0	0	0	1	0	3	2	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	1	0	1	2,3	1,3	
GG_71 (7)	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	1	1	
GG_81 (8)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_91 (9)	0	0	0	4	2	0	6	1	0	0	0	0	1	2	1	0	0	3	2	0	6	4,6	3	
GG_101 (10)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_110 (1)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_111 (11)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_121 (12)	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,3	0,3
GG_131 (13)	3	0	0	0	1	0	4	2	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	2	0	4	3,3	2,3	
GG_141 (14)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GG_210 (2)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0,6	0,6	
Średnia							1,2							0,5							1,1	0,9	0,6	

Ryc. 2. Monitoring kszyska w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 - rozmieszczenie punktów kontrolnych w 2018 r.

Inne siewkowe (czajka *Vanellus vanellus*, rycyk *Limosa limosa*, krwawodziób *Tringa totanus*, kulik wielki *Numenius arquata*)

Ptaki siewkowe (z wyłączeniem kszyska i dubelta objętych oddzielnym monitoringiem) były monitorowane w 2018 r. na całym obszarze realizacji projektu. Wykonano 2 liczenia (w dniach 20-30 kwietnia oraz 03-09 maja), na potencjalnych siedliskach ptaków siewkowych (wilgotne i podmokłe tereny otwarte – łąki, pastwiska, niskie szuwały itp.), podczas których notowano wszystkie widziane i słyszane ptaki.

Jeden tokujący osobnik kulika wielkiego obserwowany był podczas pierwszej kontroli na łąkach w okolicy uroczyska Paniuta. Była to pierwsza i jedyna obserwacja tego gatunku w ramach monitoringu ptaków lęgowych na obszarze projektu RENII w latach 2015 - 2018.

Szacowana liczebność rycyka na obszarze projektu to 8-10 par. Ptaki obserwowano między Wólką Piaseczną a Goniądem.

Szacowana liczba krwawodzioba to 6-7 par. Ptaki obserwowano między Wólką Piaseczną a Goniądem oraz w okolicy ujścia Jegrzn do rzeki Ełk.

Natomiast liczebność czajki w 2018 roku jest szacowana na 40 - 45 par (Mucha 2018c).

Monitoring zespołu ptaków lęgowych ekosystemów nieleśnych

Monitoring zespołu ptaków lęgowych prowadzono zgodnie ze zmodyfikowaną metodyką MPPL: liczono wszystkie gatunki ptaków na transektach (transekty o długości 1 km zlokalizowane parami na 4 losowo wybranych powierzchniach próbnych, kwadratach o boku 1 km – Ryc. 3) w trakcie trzech porannych kontroli. Kontrole prowadzono w następujących terminach: 1-15 maja, 20-31 maja, 6-20 czerwca. Notowano wszystkie ptaki (wraz z informacją o wieku, płci i zachowaniu) w trzech kategoriach odległości, na 100 m odcinkach transektów. Wyniki zostały przedstawione w tabeli 3.

Tab. 3. Zbiorcze zestawienie wyników liczeń w ramach monitoringu ZPL.

Powierzchnia próbna	ZLP1	ZLP2	ZLP3	ZLP4	ZPL 1-4
1 kontrola	56	51	130	128	-
2 kontrola	58	75	169	98	
3 kontrola	62	57	124	80	
Razem	176	183	423	306	1088

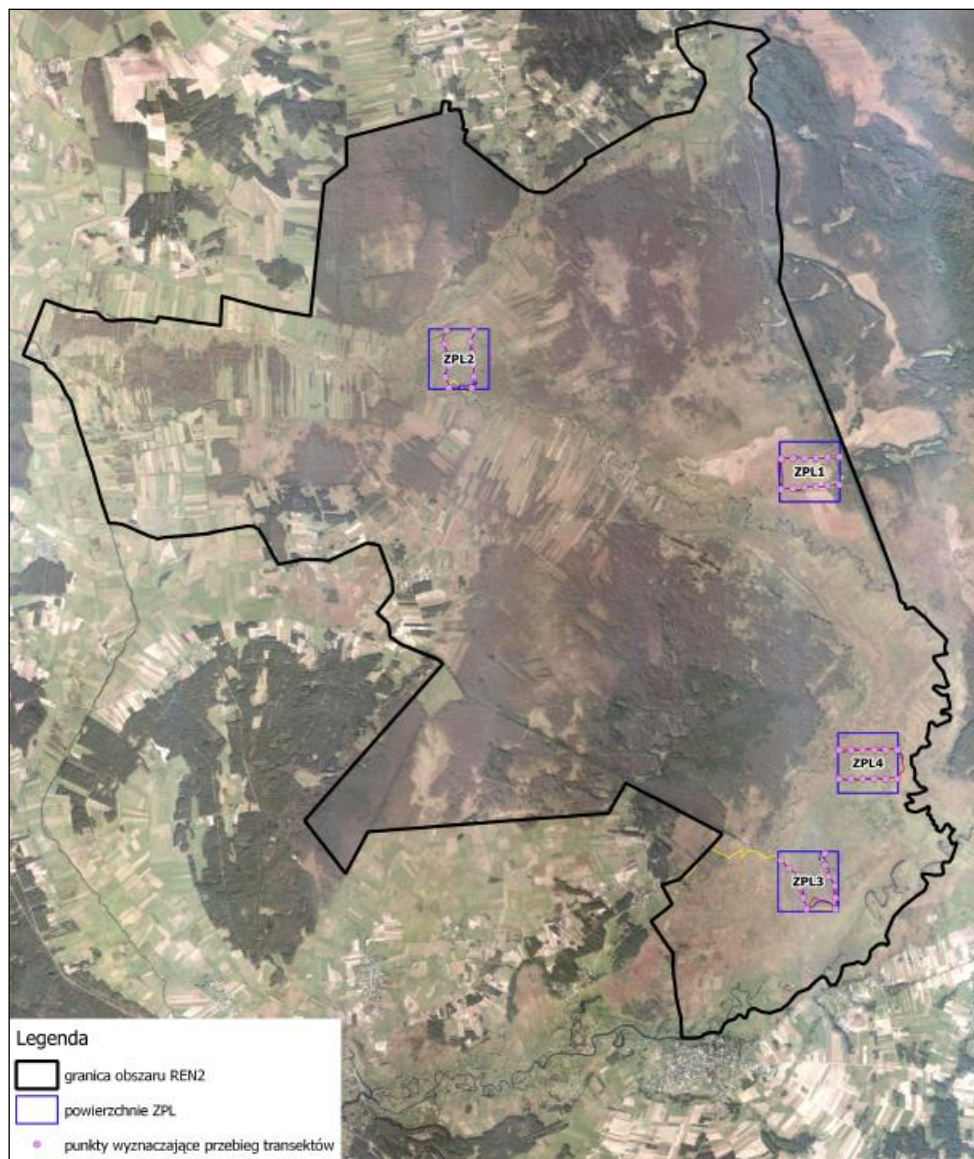
Podczas trzech kontroli na czterech powierzchniach odnotowano łącznie 1088 ptaków należących do 56 gatunków. Ponad połowę zespołu stanowiły ptaki należące do 4 gatunków:

- rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus* (25%),
- potrzos *Emberiza schoeniclus* (16,4%),
- skowronek *Alauda arvensis* (6%),
- brzeczka *Locustella luscinioides* (5,8 %),

Wśród subdominantów, tj. gatunków, których udział wyniósł 2- 5% znalazły się:

- cierniówka *Sylvia communis* (3,3%)
- kszczyk *Gallinago gallinago* (3,5%),
- pokląskwa *Saxicola rubetra* (5,4%),
- dziwonia *Erythrura erythrura* (2,1 %),
- świergotek łąkowy *Anthus pratensis* (3,5%),
- świerszczak *Locustella naevia* (2,1%).

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II
 Ponadto, jeszcze 9 gatunków osiągnęło udział wynoszący przynajmniej 1%. Były to kukułka *Cuculus canorus*, zięba *Fringilla coelebs*, piecuszek *Phylloscopus trochilus*, pliszka cytrynowa *Motacilla cinerea*, derkacz *Crex crex*, szpak *Sturnus vulgaris* (ptaki w locie), wodniczka *Acrocephalus paludicola*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus* (ptaki w locie), krzyżówka *Anas platyrhynchos* (głównie ptaki w locie). Indeks różnorodności Shannona-Wienera wyniósł 3,04 (Mucha, 2018f).

Ryc. 3. Monitoring zespołu ptaków lęgowych w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) – rozmieszczenie powierzchni próbnych.

Dubelt *Gallinago media*

Monitoring dubelta przeprowadzono w oparciu o metodykę prac monitoringowych przyjętych w ramach Państwowego Monitoringu Ptaków. Na obszarze projektu przeprowadzono kontrole na 21 kwadratach 1x1 km. Tokujące dubelty stwierdzono w granicach

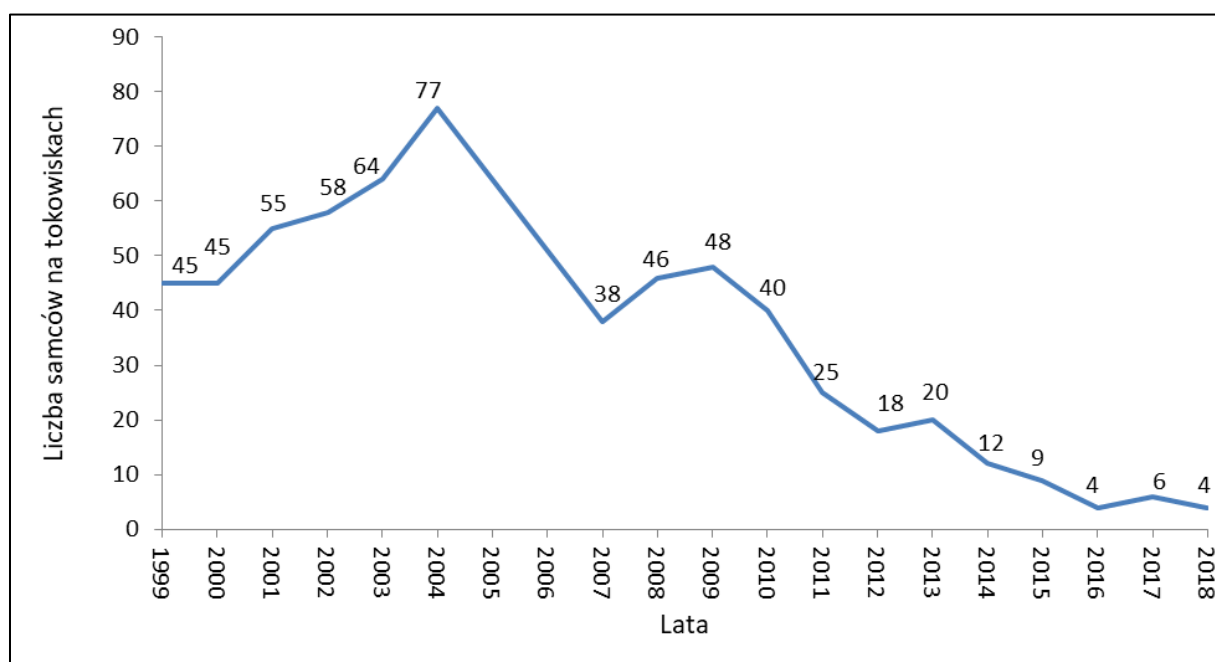

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II 4 powierzchni. Na powierzchniach monitorowanych stwierdzono 17-20 samców na pierwszej kontroli i 15-18 samców na drugiej kontroli (Krajewski, 2018).

Cietrzew *Tetrao tetrix*

Liczenie cietrzewia wykonano na wszystkich aktualnych stanowiskach tego gatunku na obszarze realizacji projektu, tj. w 5 ostojach cietrzewia. Podczas dwóch kontroli stwierdzono odpowiednio 2 i 4 samców cietrzewia na tokowiskach, a ich liczebność całkowitą oceniono na 4 samców (Henel, 2018).

Zmiany liczebności cietrzewia na obszarze projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” w latach 1999-2018 przedstawia ryc.4. W wyniku trwającego od około 10 lat spadku liczebności populacji gatunek ten stał się w dolinie Biebrzy skrajnie nieliczny i krytycznie zagrożony wyginięciem.

Ryc. 4. Zmiany liczebności cietrzewia w latach 1999 – 2018 na obszarze projektu „Renaturyzacja II LIFE PL”.

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

Literatura:

1. Henel K. 2018. Raport z monitoringu cietrzewia na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”. Raport roczny z monitoringu za 2018 rok. BbPN, Osowiec-Twierdza: 1 - 10 (pdf).
2. Krajewski Ł. 2018. Raport z monitoringu dubelta *Gallinago media* na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”. Raport z monitoringu w 2018 rok. BbPN, Osowiec-Twierdza: 1 - 26 (pdf).
3. Mucha Ł. 2018a. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok – derkacz *Crex crex*. BbPN, OTOP, Trzcianne: 1 - 8 (pdf).
4. Mucha Ł. 2018b. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok – kszyc *Gallinago gallinago*. BbPN, OTOP, Trzcianne: 1 - 9 (pdf).
5. Mucha Ł. 2018c. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok – siewkowe bez kszyc. BbPN, OTOP, Trzcianne: 1 - 14 (pdf).
6. Mucha Ł. 2018d. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok – wodniczka. BbPN, OTOP, Trzcianne: 1 - 9 (pdf).
7. Mucha Ł. 2018f. Monitoring ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2018 rok – zespół ptaków lęgowych. BbPN, OTOP, Trzcianne: 1 - 16 (pdf).